

foreningen 2 foreldre

Deres ref
20/277 - HLØ

Vår ref

Dato
23.11.2020

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0484 Oslo
Hanne.Loseth@jd.dep.no

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til NOU 2020:5 – ”Likhet for loven. Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)”.

Foreningen 2 Foreldre (F2F) er en frivillig kjønnsnøytral medlemsorganisasjon som siden starten i 1985 har arbeidet for å skape trygge familieforhold for barn med to hjem. F2Fs fokus er å sikre at barn opprettholder regelmessig og god hverdagskontakt med begge foreldre, også om foreldrene ikke (lenger) lever sammen.

F2F har hovedfokus på normale, omsorgsdyktige foreldre, som er det store flertallet av foreldre som skiller lag. Vi mener at barna er best tjent med at foreldrene er likeverdige enten foreldrene bor sammen eller ikke.

Vi takker for muligheten til å gi kommentarer til ” NOU 2020:5 – ”Likhet for loven. Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)”.

Vårt fokus er på rettshjelp for de områdene F2F jobber innenfor – hovedsakelig foreldretvister om bosted og samværsordninger, samt i barnebortføringssaker og barnevernssaker. F2F støtter at disse formålene faller innenfor rettshjelpsloven.

Ut over det har vi ingen kommentarer til prioriterte rettsområder som er tenkt dekket av rettshjelpsordningen.

Målet må være å redusere antall foreldretvister for retten

F2F ønsker en barnelov, en familie(vern)tjeneste og domstoler som oppmuntrer foreldre til å samarbeide slik at barna kan beholde begge foreldrene som hverdagsressurser også om mor og far ikke bor sammen (lenger).

Postadresse: Postboks 21 Nygårdstangen
5838 Bergen
Telefon: 88 00 88 45

E-post: post@f2f.no
Web: www.f2f.no
Telefon leder: 90523845

F2F mener at dette best kan oppnås ved en modernisering av barneloven med likeverdig foreldreskap (delt bosted med lik botid hos hver av foreldrene) som barnelovens utgangspunkt. Med et likeverdig utgangspunkt kan foreldrene gjøre frie valg av hva som er hvert enkelt barns beste.

F2F mener vi må komme bort fra dagens praksis hvor den forelder som ønsker likeverd etter samlivsbrudd, må begrunne dette særskilt. Barneloven må speilvendes så utgangspunktet blir likeverd og den forelder som ønsker særrettigheter må begrunne dette særskilt.

Når foreldretvist for retten likevel blir uunngåelig er det viktig at det finnes en rettshjelpsordning som gjør at den enkelte kan få prøvet sin sak for retten. Samtidig må vi unngå et en person som mottar rettshjelp kan prosedere sin motpart i senk utelukkende basert på saksomkostninger.

Likhet for loven – men ikke i alle lover?

I innledningen i kapittel 2 i NOU 2020:5 fremheves det at likhet for loven er en sentral forutsetning for rettsstaten og for et velfungerende demokrati. Videre fremheves det at likhet oppnås ved at lovene gir samme rettigheter til alle, og vet at alle gis mulighet til å ivareta de rettighetene de har blitt tildelt. F2F er enig i dette.

Derfor undrer vi oss over at det fortsatt finnes lover i Norge hvor ikke alle gis samme rettigheter. Ett eksempel er barnelovens § 36 og § 37 som gir foreldrene forskjellige rettigheter og plikter overfor barnet etter samlivsbrudd, og som i praksis forbyr dommere å bestemme at foreldre skal være likeverdige om den ene forelder motsetter seg likeverd. Et annet eksempel er barnelovens § 65 2. ledd som gir barnets bosted og samværsretten vesentlig forskjellig rettbeskyttelse. Et tredje eksempel er straffelovens § 261 som gir bostedsforelders kontakt med barnet et sterkt vern, mens samværsforelders kontakt med barnet mangler tilsvarende vern. Et fjerde eksempel er likestilingsloven som fortsatt ikke har en kjønnsnøytral formålsparagraf. Hvordan passer dette sammen med likhet for loven?

Noen tall og konklusjoner fra NOU 2020:5

Fra NOU 2020:5 noterer vi følgende:

- I 2018 ble 660 millioner kroner postet som utgifter til rettshjelp i statsregnskapet.
- 28 % av utgiftene etter rettshjelpsloven gikk til foreldretvister i 2018, bare overgått av andelen av utgiftene som gikk til barnevernssaker (46 %).
- I 2017 mottok en tredjedel av alle foreldretvister for tingretten rettshjelp.
- I 2018 hadde 53 % av foreldretvistene for tingretten minst én part med fri rettshjelp.

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til NOU 2020:5 – ”Likhet for loven. Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)”.

- I 2018 ble det i gjennomsnitt gitt 37 timer rettshjelp per part i foreldretvister som ble gjennomført uten hovedforhandling. I saker hvor hovedforhandling ble gjennomført var gjennomsnittlig tidsbruk per rettshjelpsmottaker 69 timer.
- Foreldretvister hvor rettshjelpsmottakere er involvert, ender oftere opp med at retten må avsi dom, enn det som er tilfellet i foreldretvister hvor ingen av partene mottar rettshjelp
- Den høye andelen av rettshjelpsmottakere som blir involvert i videre prosesser for domstolene tilsier at det er behov for andre endringer i ordningen som i større grad motiverer rettshjelpsmottakerne til utenrettslige løsninger

Fri rettshjelp er prosessdrivende

Utvalget har verifisert at den lille andelen i befolkningen som i dag kvalifiserer til fri rettshjelp er overrepresentert i saker for domstolene, og at disse noe sjeldnere enn andre grupper vinner fram med sine krav.

Videre påpeker utvalget at ting tyder på at på at rettshjelpsmottakere går til sak på svakere grunnlag enn andre, særlig kombinert med indikasjonene på at en større andel av potensielle rettshjelpsmottakere går til sak enn andre.

F2F mener at dette ikke er overraskende siden risikoen for å ende opp med saksomkostninger disiplinere de fleste fra å fremme ”kverulantsøksmål”. Dette er en av ulempene med dagens rettshjelpsordning, hvor det synes som personer som har fri rettshjelp er mer tilbøyelige enn dem som må betale av egen lomme til å fremme søksmål hvor prognosen for å vinne fram er dårlig.

Positivt at inntektsgrensen øker – men rettshjelpsordningen bør ikke bli enda mer prosessdrivende

I 2017 var det 9 % av befolkningen som kvalifiserte til fri rettshjelp. Med den foreslåtte rettshjelpsordningen anslås det at 25 % av befolkningen kvalifiserer til rettshjelp. Prinsipielt er det positivt at en større andel av befolkningen skal få bedre tilgang til å få sine saker rettslig prøvd. Men med forbehold om at rettshjelpsordningen ikke utformes så den blir ytterligere prosessdrivende.

Positivt å fjerne skarpe terskler og innføre differensiert rettshjelp

F2F støtter en omlegging av rettshjelpsordningen hvor de skarpe tersklene for å enten kvalifisere fullt til fri rettshjelp eller ikke kvalifisere – fjernes.

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til NOU 2020:5 – ”Likhet for loven. Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)”.

Spesielt i foreldretvister hvor den ene parten har ligget rett under inntektsgrensen for fri rettshjelp og den andre har ligget rett over inntektsgrensen for fri rettshjelp, har ordningen med fri rettshjelp har vært en trussel mot rettssikkerheten. Dette fordi den parten som kan prosedere med statskassa i ryggen selvfølgelig havner i en overlegen posisjon uavhengig av hvilken part som har den beste saken rent juridisk.

Forslaget fra utvalget går på en differensiert støtte basert på ett beregningsgrunnlag. F2F synes dette ser ut som en forbedring fra dagens regelverk.

Støtte til rettshjelp

Med den endringen i innretningen som nå foreslås for rettshjelpsordningen høres det fornuftig ut å endre benevnelsen fra fri rettshjelp til støtte til rettshjelp.

De som kommer dårligst ut under dagens rettshjelpsordning er de som tjener litt mer enn inntektsgrensen for å kunne motta fri rettshjelp

Figur 22.6 i NOU 2020:5 viser partenes kostnader ved å føre en gjennomsnittlig foreldretvist for retten. Figuren illustrer at de som kommer aller dårligst ut under dagens rettshjelpsordning er de som ligger like over inntektsgrensen for fri rettshjelp, og som følgelig må dekke alle sakskostnader av egen lomme og kanskje også i tillegg må betale en vesentlig høyere kostnad for advokathjelp enn satsene som dekkes av fri rettshjelp.

Stortingets og rettshjelpsmeldingens anbefalinger om å gi begge parter i foreldretvister fri rettshjelp om en får det, har ikke blitt fulgt opp

I NOU 2020:5 står det bl.a. (s132) ”I 2002 anbefalte derfor flertallet i Stortingets justiskomiteé at inntektsgrensene skulle heves for private parter i møte med en part som mottar rettshjelp i foreldretvister. ¹ Anbefalingen ble fulgt opp i rettshjelpsmeldingen fra 2009:23²

«I gjeldande rettshjelpsordning er ein anten ‘innanfor’ og får dekt praktisk talt alt av eigne kostnader, eller ein er ‘utanfor’ og får ikkje dekt noko. Ei særleg utfordring i barnefordelingssakene – som er påpeikt både av partar, advokatar og offentlege styresmakter – er den ubalansen som oppstår når berre den eine parten har offentleg betalt rettshjelp og derfor har liten økonomisk interesse i å avgrense omfanget av saka. Problemet er særleg påtakeleg ved gjentekne saksanlegg. Motparten kan ha avgrensa økonomiske ressursar sjølv om vedkommande ikkje tilfredsstiller dei økonomiske krava for offentleg betalt rettshjelp.»

¹ Innst. O. nr. 67 (2001–2002), støttet i NOU 2002: 18 *Rett til rett*, side 283.

² St.meld. nr. 26 (2008–2009) punkt 11.4.2.

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til NOU 2020:5 – ”Likhet for loven. Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)”.

Stortinget bad i Innst. O. nr. 43 (2004–2005) regjeringa om å endre rettshjelpsregelverket slik at det blir innvilga fri sakførsel til begge paratar i barnefordelingssaker dersom den eine parten er tilstått fri sakførsel. [...] Innføring av ei ordning med graderte eigendelar der òg dei med høgare inntekt enn gjeldande inntektsgrense vil få dekt noko rettshjelp, vil redusere den ubalansen som i dag kan oppstå mellom paratar i barnefordelingssakene. I eit system med graderte eigendelar vil det i større grad vere slik at begge paratar får dekt noko, og den økonomiske skilnaden mellom partane blir redusert.»

Som kjent ble det ikke innført noe system med graderte egenandeler i etterkant av stortingsmeldingen fra 2009. Den beskrevne skjevheten som kan oppstå i styrkeforholdet mellom forholdsvis like parter, er derfor fortsatt gyldig i dag.”

F2F synes det er oppsiktsvekkende at Stortingets anbefalinger fra 2002 og rettshjelpsmeldingens anbefalinger fra 2009 ikke har blitt fulgt opp.

Urimelig at den ene skal prosedere med statskassa i ryggen i foreldretvister

Mesteparten av den offentlige diskusjonen om rettshjelpsordningen har gått på om inntektsgrensene for å få fri rettshjelp har vært for lave. Langt færre har vært opptatt av den åpenbare urimeligheten som har eksistert i foreldretvister for retten etter barneloven, i de tilfellene hvor den ene parten har hatt fri rettshjelp og den andre parten ikke har hatt dette. Spesielt skjevt blir forholdet om partene begge ligger i nærheten av, men på hver sin side av inntektsgrensen for fri rettshjelp.

F2F har sett eksempler på at rettshjelpsordningen i tilfeller hvor kun den ene parten har hatt fri rettshjelp, har banet vei for rettskverulanter som har brukt rettshjelpsordningen til å prosedere motparten inn i økonomisk ruin. I disse tilfellene har rettshjelpsordningen bidratt til det motsatte av rettssikkerhet, ved at den som kanskje har hatt den beste saken rent juridisk likevel har måttet kaste kortene. Slik kan vi ikke ha det.

Vi merker oss derfor med interesse forsalget om at rettshjelp kan gis der styrkeforholdet er skjevt (§ 9d). Dette vil åpenbart være tilfelle i foreldretvister hvor den ene parten kvalifiserer til fri rettshjelp, hvilket tilsier at den andre parten også bør innvilges rettshjelp.

Rettskjelpsordningen og menneskerettighetene

Vilkårligheten ved dagens rettshjelpsordning kan stå i et problematisk forhold til menneskerettighetene. Om en av partene kan prosedere med fellesskapets midler kan det krenke menneskerettighetene til den parten som ikke får fri rettshjelp.

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til NOU 2020:5 – ”Likhet for loven. Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)”.

I NOU 2020:5 kapittel 2 bemerkes det at Norge er blitt kritisert av FNs menneskerettskomité for snevre rammer for rettshjelp.

I foreldretvister mener vi at det er i strid med EMKs artikkel 6 og 8 å ensidig innvilge en av partene økonomisk støtte for å prosedere sine synspunkter. Vi mener derfor at den norske staten også må rette fokus mot å unngå enda en merknad fra FNs menneskerettskomité.

Retts hjelp til begge parter i foreldretvister om en part får

F2F foreslår at i foreldretvister hvor den ene parten innvilges retts hjelp, skal den andre parten innvilges retts hjelp, og begge partene skal i slike saker ha lik egenandel.

Dette for å sikre at det er sakens faktum og ikke hvem som kan prosedere med statskassa i ryggen som skal avgjøre sakens utfall.

Vennlig hilsen

Sølvi Leander
Nestleder, F2F

Rune Harald Rækken
Leder, F2F